

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi opiskelijavalintarekisteristä ja ylioppilastutkintorekisteristä annetun lain 1 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi opiskelijavalintarekisteristä ja ylioppilastutkintorekisteristä annettua lakia. Nykyisin lääninhallituksille ammattikorkeakoulujen yhteishaussa kuuluvat tehtävät siirtyisivät ammattikorkeakoulujen itsensä hoidettaviksi. Opiskelijavalintarekisteriä ylläpitää opetushallitus. Ammattikorkeakoulujen yhteishakurekisterin osalta ammattikorkeakoulut osallistuisivat lääninhallitusten asemesta rekisterinpitoon.

Muulta osin ammattikorkeakoulujen yhteishakujärjestelmä jatkuisi nykymuotoisena. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu. Lakia sovellettaisiin ensimmäisen kerran ammattikorkeakoulujen yhteishakuun lukuvuonna 2003—2004 alkavaa koulutusta varten.

PERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Ammattikorkeakoulujen opiskelijavalinta

Ammattikorkeakoulujärjestelmä rakennettiin 1990-luvulla. Kokoamalla yhteen opistoasteen ja ammatillista korkea-asteen koulutusta antaneita ammatillisia oppilaitoksia ja kehittämällä niiden koulutus korkeakoulutasoiseksi muodostettiin maan kattava ammattikorkeakoulujen verkosto. Ensimmäiset ammattikorkeakoulukokeilut käynnistyivät vuonna 1991 ja ensimmäiset vakinaiset ammattikorkeakoulut aloittivat toimintansa vuonna 1996. Viimeiset väliaikaiset ammattikorkeakoulut vakinaistettiin 1 päivästä elokuuta 2000. Lukuvuoden 2000—2001 alusta opetusministeriön hallinnonalalla on 29

vakinaista ammattikorkeakoulua. Ammattikorkeakoulukokeiluun kuuluneet ammatilliset oppilaitokset olivat kokeilun alussa mukana ammatillisten oppilaitosten ja lukioden yhteishakujärjestelmässä. Ammattikorkeakoulujärjestelmän kehittäminen aiheutti kuitenkin tarpeita myös yhteishakujärjestelmän kehittämiseksi. Järjestelmä jaettiin kahtia vuonna 1996 ensimmäisten ammattikorkeakoulujen vakinaistuttua. Nykyisin yhteishakujärjestelmiä on kaksi: ammattikorkeakoulujen yhteishakujärjestelmä sekä ammatillisten oppilaitosten ja lukioden yhteishakujärjestelmä. Ammattikorkeakoulujen opiskelijavalinta järjestetään ammattikorkeakouluopinnoista annetun lain (255/1995) 15 §:n 2 momentin (1060/1998) mukaan yhteishaun avulla.

opiskelijavalintarekisteristä ja ylioppilastutkintorekisteristä annetussa laissa (1058/1998) tarkoitettua opiskelijavalintarekisteriä käyttäen. Vain aikuiskoulutus ja vieraskielinen koulutus ovat yhteishaun ulkopuolella. Opiskelijavalintarekisteriä ylläpitää opiskelijavalintarekisteristä ja ylioppilastutkintorekisteristä annetun lain 1 §:n 2 momentin mukaan opetushallitus. Lisäksi lääninhallitukset osallistuvat opetushallituksen lukuun rekisterinpitoon mainitun pykälän 1 momentin 2 ja 3 kohdassa tarkoitetun osarekisterin eli ammattikorkeakoulujen yhteishakurekisterin sekä ammatillisten oppilaitosten ja lukioiden yhteishakurekisterin osalta. Ammattikorkeakoulujen yhteishakujärjestelmää käytetään valittaessa opiskelijoita ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin. Yhteishakujärjestelmän avulla pyritään helpottamaan ja tukemaan nuorten hakeutumista koulutukseen, tehostamaan opiskelupaikkojen täyttöä ja vähentämään päällekkäistyötä ammattikorkeakouluissa. Opiskelemaan pyrkivä voi hakeutua koulutukseen koko maahan yhdellä hakemuksella. Ammattikorkeakoulujen yhteishaku toteutetaan kaksi kertaa vuodessa: kevään yhteishaussa haetaan syksyllä alkavaan koulutukseen ja syksyn yhteishaussa seuraavan vuoden tammikuussa alkavaan koulutukseen. Ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutus ja vieraskielinen koulutus ovat käytännön syistä yhteishakujärjestelmän ulkopuolella. Näihin koulutuksiin haetaan suoraan ammattikorkeakouluun. Ammattikorkeakoulujen yhteishaussa syksyllä 2000 haki keväällä 2001 alkavaan koulutukseen noin 11 000 hakijaa, joista noin 2 000 sai opiskelupaikan. Kevään 2001 ammattikorkeakoulujen yhteishaussa syksyllä 2001 alkavaan koulutukseen haki noin 70 500 hakijaa, joista noin 25 600 sai opiskelupaikan. Opetushallitus vastaa ammattikorkeakoulujen yhteishakujärjestelmästä annetun asetuksen (1191/1988) 5 §:n 1 momentin mukaan yhteishaun valtakunnallisesta toteutuksesta. Lääninhallitukset vastaavat mainitun pykälän 2 momentin mukaan yhteishaun alueellisesta toteutuksesta. Ne huolehtivat hakemusten vastaanottamisesta, käsittelystä ja säilyttämisestä, hakemiseen ja valintaan liittyvästä yleisestä tiedotuksesta sekä muista

yhteis-haun käytännön järjestelyistä alueellaan.

Ammattikorkeakoulun opiskelijavalinnan perusteista ja valintakokeen järjestämisestä päättää ammattikorkeakouluopinnoista annetun lain 15 §:n 1 momentin mukaan ammattikorkeakoulu. Vaikka ammattikorkeakoulut itse päättävät opiskelijavalinnan perusteista ja valintakokeen järjestämisestä, ammattikorkeakoulujen välillä on kuitenkin tiivistä yhteistoimintaa. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvoston ARENE ry:n asettamassa opiskelijavalintaprojektissa sovitaan vuosittain koulutusalaakohtaisista valintaperustesuosituksista ammattikorkeakouluille.

Opiskelijavalintaan kuuluvien tehtävien lisäksi ammattikorkeakoulut hoitavat koulutustarjontaa koskevien tietojen päivittämisen opetushallituksen oppilaitostietokantaan. Oppilaitostietokantaan tallennettuja tietoja käytetään muun muassa ammattikorkeakoulujen valintaoppaassa ja ammattikorkeakoulujen yhteishakurekisterin muodostamisessa.

Ammattikorkeakouluopinnoista annetun lain 15 §:n 3 momentin (1060/1998) mukaan opiskelijat ottaa ammattikorkeakoulu. Opiskelija voi ottaa samana lukuvuonna vastaan vain yhden korkeakoulututkintoon johtavan opiskelupaikan. Vastaava säännös sisältyy yliopistolain (645/1997) 18 §:n 1 momenttiin. Tämän järjestelmän teknistä toteuttamista varten muodostettiin ammattikorkeakoulujen hakija- ja opiskelupaikkarekisteri sekä yliopistojen hakija- ja opiskeluoikeusrekisteri. Opetushallitus toimii näiden rekistereiden rekisterinpitäjänä, mutta yliopistot ja ammattikorkeakoulut tallentavat rekisteriin hakijoita koskevia tietoja.

1.2. Nykytilan arviointi

Ammattikorkeakoulujärjestelmän kehittymisen ja ammattikorkeakoulujen vakinaistamisen myötä lääninhallitusten tehtävät ammattikorkeakoulujen ohjausjärjestelmässä ovat asteittain 1990-luvulla poistuneet. Opetusministeriö päätti 1990-luvun lopulle saakka läänikohtaisista nuorten ammatillisen koulutuksen määrällisistä tavoitteista. Lääninhallitukset

hyväksyivät nämä aloituspaikkatavoitteet oppilaitoksittain valtion oppilaitoksia sekä ylläpitäjittäin kunnallisia ja yksityisiä oppilaitoksia varten. Vaikka opetusministeriö tavoite- ja tulossopimusneuvotteluissa sopi ammattikorkeakoulujen aloituspaikoista suoraan vakinaisten ja väliaikaisten ammattikorkeakoulujen kanssa, väliaikaisten ammattikorkeakoulujen koulutustarjonnan aloituspaikkatavoitteet sisältyivät myös lääninhallitusten päätöksiin. Viimeiset lääninhallitusten tekemät päätökset koskivat vuonna 1997 alkavaa koulutusta.

Opetusministeriö päätti ammatillisen koulutuksen tapaan myös valintaperusteista väliaikaisiin ammattikorkeakouluihin, joihin viimeinen opiskelijavalinta opetusministeriön valintaperusteista tekemän päätöksen pohjalta tapahtui syksyn 1999 yhteishaussa. Vakinaiset ammattikorkeakoulut päättävät itse opiskelijoiden valintaperusteista ja opiskelijaksi ottamisesta. Ammattikorkeakoulut päivittävät myös itse tiedot opiskelupaikan vastaanottaneista. Lisäksi vuonna 1999 ammattikorkeakoulut ryhtyivät päivittämään omat oppilaitos- ja koulutustarjontatietonsa opetushallituksen oppilaitostietokantaan. Aikaisemmin tämän päivytyksen hoitivat lääninhallitukset.

Nykyinen järjestelmä, jossa lääninhallitukset hoitavat ammattikorkeakoulujen yhteishaun toteutuksen, on sinänsä toiminut hyvin. Se on kuitenkin jääne ajalta, jolloin lääninhallitukset hoitivat laajemminkin väliaikaisten ammattikorkeakoulujen ja ammattikorkeakoulujen perustana olleiden ammatillisten oppilaitosten alueellisia tehtäviä. Nykyisin joko ammattikorkeakoulut itse tai opetusministeriö tekevät yhteishakua lukuun ottamatta opiskelijavalintaan ja koulutustarjontaan liittyvät päätökset yliopistojen tapaan.

2. Ehdotetut muutokset

Ammattikorkeakoulujen omaa päätösvaltaa opiskelijavalinnoissa lisättiin ammattikorkeakoulujen vakinaistamisen yhteydessä ja vastaavasti lääninhallitusten tehtävät vähentyivät. Ammattikorkeakoulut päättävät itse opiskelijavalinnoistaan, aloituspaikkojen kohdentamisesta koulutusohjelmiin ja valintaperusteista. Esityksen tavoitteena on tuoda yhteishakuun liittyvät käytännön toimet sinne, missä opiskelijavalintakin

tehdään eli ammattikorkeakouluihin. Uudistus on myös linjassa ammattikorkeakoulujen ohjausjärjestelmässä tapahtuneiden muutosten kanssa. Tavoitteena on myös keskittämällä ohjaus ja neuvonta ammattikorkeakouluihin parantaa hakijoiden palveluja ja samalla tukea ammattikorkeakoulujen opiskelijahallinnon kehittämistä.

Nykyisin lääninhallituksille ammattikorkeakoulujen yhteishaussa kuuluvat tehtävät ehdotetaan siirrettäväksi ammattikorkeakoulujen itsensä hoidettaviksi. Muilta osin ammattikorkeakoulujen yhteishakujärjestelmä jatkuisi nykymuotoisena.

Opiskelijavalintarekisteristä annetun lain 1 §:n 2 momentin mukaan opiskelijavalintarekisteriä ylläpitää opetushallitus. Lisäksi lääninhallitukset osallistuvat rekisterinpitoon pykälän 1 momentin 2 ja 3 kohdassa mainittujen osarekisterien eli ammattikorkeakoulujen yhteishakurekisterin sekä lukiodien ja ammatillisten oppilaitosten yhteishakurekisterin osalta opetushallituksen lukuun. Mainitun 1 §:n 2 momentti ehdotetaan muutettavaksi siten, että ammattikorkeakoulut osallistuvat lääninhallitusten asemesta ammattikorkeakoulujen yhteishakurekisterin osalta rekisterinpitoon opetushallituksen lukuun.

Ammattikorkeakoulut vastaisivat ammattikorkeakoulujen yhteishaun toteuttamisesta lukuvuonna 2003–2004 alkavasta koulutuksesta lukien. Ammattikorkeakoulut ehtivät siihen mennessä kehittää opintoasiainhallintoansa ja myös tarpeellinen henkilöstön koulutus voidaan toteuttaa asianmukaisesti.

Hakijat toimittaisivat uudistuksen jälkeen hakulomakkeensa siihen ammattikorkeakouluun, joka on heidän ensisijaisena hakukohteenaan. Ammattikorkeakoulu tarkistaisi hakemuksessa esitetyt tiedot ja tarvittaessa pyytäisi hakijaa korjaamaan tai täydentämään niitä. Mikäli hakija hakee myös muihin ammattikorkeakouluihin samalla lomakkeella, vastaisi ensisijaisena hakukohteena oleva ammattikorkeakoulu hakemuksen tietojen tarkistamisesta myös näiltä osin. Tarkistamisen jälkeen tiedot tallennettaisiin ammattikorkeakoulujen yhteishaun tietokantaan. Tätä tietokantaa

hyväksi käyttäen ammattikorkeakoulut järjestäisivät mahdolliset valintakokeet ja päättävät opiskelijavalinnastaan. Lisäksi ammattikorkeakoulut hoitaisivat opiskelijavalintaan liittyvän ohjauksen ja neuvonnan hakijoille ja ohjausta antaville tahoille kuten työvoimatoimistoille ja opinto-ohjaajille. Yhteishakuun kuuluvien tehtävien hoitaminen on ammattikorkeakoulun ylläpitäjästä riippumatta julkisen tehtävän hoitamista. Tämä edellyttää ammattikorkeakouluilta muun ohella yhteishaun ja siihen liittyvän ohjauksen ja neuvonnan tasapuolista toteuttamista myös muihin ammattikorkeakouluihin hakevien osalta.

3. Esityksen vaikutukset

Ehdotettu uudistus tehostaisi ammattikorkeakoulujen opintoasiainhallinnon kehittämistä ja organisointia. Esitys ei sisällä virka- eikä henkilösiirtoja lääninhallitusten ja ammattikorkeakoulujen välillä. Lääninhallituksissa yhteishakutehtäviä hoitavat henkilöt ovat osin määräaika- tai työllisyysvaroin palkattuja ja osin vakinaisia. Vakinaiset henkilöt tarvitaan lääninhallitusten muihin tehtäviin. Mahdollisesti osa nykyisestä lääninhallitusten henkilöstöstä hakeutuisi ammattikorkeakoulujen yhteishakutehtäviin. Ammattikorkeakoulujen henkilöstön lisätarpeeksi arvioidaan noin 0,5–1,5 henkilötyövuotta ammattikorkeakoulua kohti, yhteensä 29 henkilötyövuotta. Tarve voidaan osin tyydyttää ammattikorkeakoulujen nykyisen henkilöstön töiden uudelleenjärjestelyllä, mutta myös uutta henkilöstöä tarvitaan. Yhteishakutehtäviä hoitavien henkilöiden vuotuisesta työajasta huomattava osa käytettäisiin kuitenkin muihin opintoasiainhallinnon tehtäviin. Opetusministeriö varautuu valtion talousarviossa olevasta harkinnanvaraiseen avustuksiin käytettävästä määrärahasta maksamaan ammattikorkeakouluille kolmen vuoden aikana vuosittain noin 500 000 euron suuruisen avustuksen, jolla lisäkustannuksista arvioidaan selvittävän. Avustusta myönnettäessä otetaan huomioon ammattikorkeakoulun ensisijaisten hakijoiden lukumäärä ja

ammattikorkeakoulun koulutusohjelmat. Tarkoituksena on, että ammattikorkeakoulujen opintoasiainhallinnossa ryhdyttäisiin välittömästi uudistuksen toteuttamiseen edellyttämiin valmisteleviin toimenpiteisiin. Opetushallitus huolehtisi tarvittavasta koulutuksesta ja tiedotuksesta sekä siitä, että ammattikorkeakoulujen yhteishaun atk-järjestelmään tehdään tarvittavat muutokset. Opetusministeriö maksaisi näihin kustannuksiin opetushallitukselle mainitusta määrärahasta 252 000 euron suuruisen kertaluonteisen avustuksen.

4. Asian valmistelu

Opetusministeriö asetti 19 päivänä toukokuuta 2000 työryhmän, joka sai tehtäväkseen selvittää, miten ammattikorkeakoulujen yhteishakuun liittyvien tehtävien siirtäminen lääninhallitusten sivistysosastoilta ammattikorkeakouluille voidaan toteuttaa. Työryhmä ehdotti, että ammattikorkeakoulut vastaisivat ammattikorkeakoulujen yhteishaun toteuttamisesta lukuvuonna 2003–2004 alkavasta koulutuksesta lukien. Työryhmän muistiosta pyydettiin lausunnot sisäasiainministeriöltä, työministeriöltä, opetushallitukselta, lääninhallituksilta, ammattikorkeakouluilta, Suomen kuntaliitto ry:ltä, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry:ltä ja Suomen Ammattikorkeakouluopiskelijayhdistysten Liitto SAMOK ry:ltä. Valtaosa lausunnonantajista suhtautui myönteisesti työryhmän ehdotuksiin. Useissa lausunnoissa korostettiin kuitenkin siirron huolellisen valmistelun merkitystä sekä tehokasta tiedotusta ja henkilöstön koulutusta. Osa lääninhallituksista ei näe perusteita tehtävien siirron toteuttamiselle. Hallituksen esitys, joka on valmisteltu opetusministeriössä virkamiestyönä, perustuu työryhmän ehdotuksiin. Esityksestä järjestettiin vielä kuulemistilaisuus. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENE ry:llä ja opetushallituksella ei ollut huomauttamista esitykseen. Lääninhallitukset ja Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry suhtautuivat esitykseen varauksellisesti ja Suomen kuntaliitto ry katsoi, että esityksellä lisätään kuntien tehtäviä. Sisäasiainministeriö pitää lausunnossaan tehtävien siirtämistä kalliina

ja ammattikorkeakoulujen profiilin nostamisena. Esitetyt huomautukset on mahdollisuuksien mukaan pyritty ottamaan huomioon esitystä valmisteltaessa. Esityksestä on pidetty kuntalain (365/1995) 8 §:n mukainen neuvottelu.

5. Tarkemmat säännökset

Ammattikorkeakoulujen yhteishakujärjestelmästä annettuun asetukseen tehtäisiin lain-muutoksesta aiheutuvat tarkistukset.

6. Voimaantulo

Lain olisi tultava voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu. Lakia sovellettaisiin ensimmäisen kerran ammattikorkeakoulujen yhteishakuun lukuvuonna 2003—2004 alkavaa koulutusta varten.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

opiskelijavalintarekisteristä ja ylioppilastutkintorekisteristä annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan opiskelijavalintarekisteristä ja ylioppilastutkintorekisteristä 18 päivänä joulukuuta 1998 annetun lain (1058/1998) 1 §:n 2 momentti seuraavasti:

1 §

Rekisteri ja rekisterinpitäjä

Opiskelijavalintarekisteriä ylläpitää opetushallitus. Lisäksi ammattikorkeakoulut osallistuvat rekisterinpitoon 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun ja lääninhallitukset 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun osarekisterin osalta opetushallituksen lukuun.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 2002.

Tätä lakia sovelletaan ensimmäisen kerran ammattikorkeakoulujen yhteishakuun lukuvuonna 2003—2004 alkavaa koulutusta varten.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 28 päivänä maaliskuuta 2002

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Ministeri *Tarja Filatov*

Laki

opiskelijavalintarekisteristä ja ylioppilastutkintorekisteristä annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan opiskelijavalintarekisteristä ja ylioppilastutkintorekisteristä 18 päivänä joulukuuta 1998 annetun lain (1058/1998) 1 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Rekisteri ja rekisterinpitäjä

Opiskelijavalintarekisteriä pitää
opetushallitus. Lisäksi lääninhallitukset
osallistuvat rekisterinpitoon 1 momentin 2
ja 3 kohdassa tarkoitettujen osarekistereiden
osalta opetushallituksen lukuun.

Opiskelijavalintarekisteriä ylläpitää
opetushallitus. Lisäksi *ammattikorkeakoulut*
osallistuvat rekisterinpitoon *1 momentin 2*
kohdassa tarkoitetun ja lääninhallitukset 1
momentin 3 kohdassa tarkoitetun
osarekisterin osalta opetushallituksen
lukuun.

Tämä laki tulee voimaan _____ *päivänä*
kuuta 2002.

Tätä lakia sovelletaan ensimmäisen kerran
ammattikorkeakoulujen yhteishakuun
lukuvuonna 2003—2004 alkavaa koulutusta
varten.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan
ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin
toimenpiteisiin.